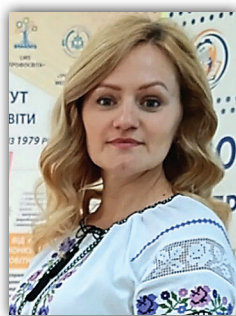

УДК 377.1

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4\(217\)-52-56](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4(217)-52-56)

ОЛИФЕРЧУК ОКСАНА МИХАЙЛІВНА,

старша викладачка кафедри методики професійної освіти
та соціально-гуманітарних дисциплін,

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Біла Церква, Україна

Oksana Oliferchuk,

Senior Teacher at the Department of Pedagogy, Psychology and Management,

Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education, Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: omp_7@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0764-9438>

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

A Висвітлено теоретичне обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога. Здійснено аналіз і виявлено зовнішні та внутрішні ризики, які можуть впливати на рівень професійно-особистісного розвитку педагога в умовах неформальної та інформальної освіти. Обрано модель структурно-функціонального типу, яка допомагає відстежити роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» та вплив на професійно-особистісний розвиток педагога у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (БІНПО). Акцентовано увагу на методичному супроводі професійного розвитку педагога засобами інформаційно-аналітичного ресурсу у міжкурсовий період.

Ключові слова: професійно-особистісний розвиток; індивідуальна освітня траєкторія; неперервна освіта; інформальна освіта; інформаційно-аналітичний ресурс

THEORETICAL GROUNDING OF THE PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT MODEL OF A TEACHER AT THE BILA TSERKVA INSTITUTE OF CONTINUOUS PROFESSIONAL EDUCATION

S The theoretical justification of the model of professional and personal development of the teacher is highlighted. The analysis was carried out and external and internal risks that could affect the level of professional and personal development of a teacher in the conditions of informal and informal education were identified. A model of the structural-functional type was chosen, which helps to track the role of the informational and analytical resource "Methodical Treasury" and its influence on the professional and personal development of the teacher at BТІСРО. The emphasis is placed on the methodical support of the teacher's professional development through information and analytical resources during the inter-course period.

Keywords: professional and personal development; individual educational trajectory; continuous education; informal education; information and analytical resource

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями.

Виклики сьогодення та рівень внутрішньої мотивації й психоемоційного стану впливають на процес професійно-особистісного розвитку педагога. Реалізація програми великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» передбачає персоналізацію навчання, розширення можливостей дистанційного та змішаного навчання, використання безлічі освітніх інструментів, розвиток нових функцій педагога. Саме тому постає актуальне питання створення індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога у цифровому середовищі закладу освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

У сучасній педагогічній теорії питаннями підготовки і професійного розвитку педагогів займалися О. Абдулліна, І. Зязюн, М. Євтух, Л. Петухова, В. Сластьонін, Н. Слюсаренко, Н. Хміль та ін. Професійно-особистісний розвиток педагога вивчають Н. Клокар, В. Олійник, З. Рябова, О. Савченко, Т. Сорочан; проблеми розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів на курсах підвищення кваліфікації розглядають М. Войцехівський, І. Воронцова, Н. Ничкало, О. Пехота, Л. Сергеева. Питання підвищення кваліфікації й неперервної освіти педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти досліджують В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, А. Кузьмінський,

Л. Лук'янова, В. Маслов, Н. Протасова, Л. Пуховська, С. Сисоєва, Т. Шамова [3; 5].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Дослідження передбачає теоретичне обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога з метою побудови власної траєкторії неперервного розвитку в умовах неформальної та інформальної освіти України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для відновлення та розвитку якісної української освіти в умовах європейської інтеграції перед педагогами закладів професійної освіти постає завдання побудови індивідуальної освітньої траєкторії неперервного розвитку в умовах неформальної та інформальної освіти впродовж життя, реалізація якого сприяє підготовці висококваліфікованого конкурентоспроможного робітника, затребуваного на ринку праці.

Викладення основного матеріалу дослідження. Результати визначення особливостей організації процесу професійно-особистісного розвитку педагога у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти та ролі інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» свідчать про необхідність розроблення та апробації моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» [5].

Аналіз використання моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» здійснювався в ході експериментальної роботи із коригуванням процесу професійного вдосконалення педагога.

Єдиної схеми чи шаблону не існує для побудови експеримента певної окресленої проблеми чи педагогічного завдання. Тип і конкретний план його проведення

визначається виявленою науковою проблемою. Для здійснення педагогічного експерименту варто знати його основні етапи та компоненти, вміти враховувати й вимірювати всі фактори, які можуть вплинути на його хід і результат. Планування експерименту розпочинається зі складання плану його проведення. У ньому формуються мета і завдання експерименту; окреслюється об'єкт, що підлягає експериментальній перевірці; обґрунтовується обсяг експерименту, послідовність реалізації та кількість дослідів; враховуються фактори впливу на об'єкт дослідження та у якій послідовності вони будуть змінюватись у процесі експерименту; обґрунтовуються засоби вимірювань; визначаються способи оброблення та аналізу експериментальних матеріалів [1; 2; 3; 4].

Як правило, педагогічний експеримент складається з певних етапів: констатувального, формувального та контрольного, під час яких використовуються методи дослідження для досягнення поставленої мети: аналіз та/або синтез, моделювання, дедукція та/або індукція, узагальнення тощо. Поєднання різноманітних методів на певних етапах й визначає методику дослідження [3; 4].

Констатування наявного стану функціонування предмета дослідження, а саме виявлення й фіксація відповідного рівня професійно-особистісного розвитку педагога, рівня розвитку чи сформованості відповідних особистісних якості (якостей), психічних процесів, моральних уявлень, знань, умінь тощо, що будуть формуватися у педагога в подальшій експериментальній роботі й передбачає констатувальний етап педагогічного експерименту.

При виконанні педагогічного експерименту враховані зовнішні та внутрішні ризики, які можуть впливати на рівень професійно-особистісного розвитку педагога (рис. 1):

Рис. 1. Вплив зовнішніх і внутрішніх ризиків на рівень професійно-особистісного розвитку педагога

У ході першого етапу, констатувального, здійснено аналіз професійно-особистісного розвитку педагога у середовищі закладу освіти. Під час аналізу накопиченого досвіду організації та функціонування єдиної освітньо-цифрової екосистеми та методичних засад професійно-особистісного розвитку педагога у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти констатовано функціонування всіх ланок екосистеми. Проте існує низка питань, пов'язаних із наданням науково-методичного супроводу, підтримки та фасилітативної, коучингової допомоги (особливо у міжтестастійний період професійної діяльності педагога в умовах інформальної освіти). На основі аналізу теоретичного та практичного стану проблеми, що досліджується, нами визначена мета та завдання дослідження.

З'ясовано роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» у загальній системі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО.

Визначено, що використання інформаційного методично-аналітичного ресурсу є актуальним засобом, оскільки однією з її функцій є об'єднання та збереження практико-орієнтованих методичних напрацювань, пошук і надання інформації педагогам згідно з їх запитом, поширення кращих освітніх практик передового педагогічного досвіду. Ресурс є складником функціонування єдиної освітньо-цифрової екосистеми неперервного розвитку педагога у БІНПО, а тому здійснює вплив на розвиток ключових, загальних і фахових компетентностей педагога.

У ході другого етапу, формувального, визначено мету та завдання експерименту.

Метою є теоретичне обґрунтування, розроблення, апробація та експериментальна перевірка дієвості використання моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка».

Для реалізації поставленої мети ми визначили завдання дослідження:

- 1) визначити модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»;
- 2) здійснити апробацію розробленої моделі;
- 3) провести аналіз результатів експериментальних досліджень упровадження розробленої моделі.

Ураховуючи наведені тлумачення у попередніх дослідженнях щодо неперервного розвитку педагога в системі закладу післядипломної освіти, зазначимо, що професійний та особистісний розвиток педагога передбачає постійне оновлення ним як системи взаємодії в освітньому середовищі, так і навчально-методичного забезпечення предметів. Нині в умовах трансформації системи освіти, під впливом величезного потоку інформації варто зорієнтуватись на достовірності джерел. Тому самоосвіта педагога набуває неабиякої актуальності. Інформальна освіта беззаперечно є обов'язковим складником неперервного професійного та особистісного

розвитку педагога в умовах закладу післядипломної освіти.

Ураховуючи вищезазначене, нами було обрано модель структурно-функціонального типу, яка допомагає відстежити роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» та вплив на професійно-особистісний розвиток педагога в БІНПО [6; 7; 8] (рис. 2).

Модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» складається із цільового, змістового та результативного блоків.

Цільовий блок відображає актуальність професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» у міжкурсовий і міжтестастійний періоди.

Головною метою використання інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» у БІНПО є підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога.

Для реалізації мети варто визначити такі завдання: ознайомлення із складниками професійного та особистісного розвитку педагога в системі післядипломної освіти у БІНПО; із можливостями, завданнями, цінностями інформаційно-аналітичного ресурсу; розвиток мотивації; формування особистісних якостей для побудови вдалої індивідуальної освітньої траєкторії.

Змістовий блок моделі відображає зміст, структуру професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО, у якій важливу роль відіграє інформаційно-аналітичний ресурс, який ми визначили як засіб, що дає можливість реалізувати мету моделі та виконати завдання професійно-особистісного розвитку, що реалізується через упровадження форм, методів і діяльності Консалтингового центру «Новітні виробничі технології».

Розвиток когнітивно-рефлексивного складника змістовного блоку моделі передбачає врахування недостатнього рівня обізнаності групи опитування педагогів щодо знань проблеми професійного та особистісного розвитку та недостатній рівень саморозуміння, саморефлексії. Розвиток ціннісно-мотиваційного складника пов'язаний зі зниженням рівня цінності та мотивації педагога як внутрішньої, так і зовнішньої щодо професійного та особистісного розвитку особливо у міжкурсовий період. Недостатній рівень прагнення до самодисципліни, побудови власної траєкторії розвитку вмінь і навиків із урахуванням своїх здібностей і побажань. Для розвитку діяльнісно-продуктивного складника враховано недостатній рівень комунікативних здібностей, загальноорганізаційних умінь і навиків, проблеми проведення аналізу продуктивності професійної діяльності, здатності до самореалізації [5].

Підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога реалізується такими формами, як-от: консультація, самостійна робота, онлайн-тренінг. Планово згідно із затвердженим графіком здійснюється проведення онлайн-тренінгу надання можливостей

Цільовий блок	Актуальність науково-методичний супровід неперервного професійного розвитку педагогів в умовах неформальної та інформальної освіти; надання дорадницької, консультативної, фасилітативної, коучингової допомоги щодо впровадження педагогічних інновацій, узагальнення перспективного педагогічного досвіду, оволодіння новітніми виробничими технологіями; поширення кращих освітніх практик.	
	Мета: підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка».	
Змістовий блок	Завдання: ознайомлення зі складниками професійного та особистісного розвитку педагога в системі післядипломної освіти у БІНПО; із можливостями, завданнями, цінностями інформаційно-аналітичного ресурсу; розвиток мотивації; формування особистісних якостей для побудови вдалої індивідуальної освітньої траєкторії.	
	Компоненти професійно-особистісного розвитку педагога: когнітивно-рефлексивний, діяльнісно-продуктивний, ціннісно-мотиваційний.	
	Засоби: Інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка», Консалтинговий Центр «Новітні виробничі технології»	Засоби: курси підвищення кваліфікації, віртуальні рубрики, електронно-цифрова бібліотека
	Форми: консультація, самостійна робота, онлайн-тренінг	Форми: інтернет-лекція, семінарські заняття, майстер-класи, конференції, семінари
Результативний блок	Методи: індивідуальна робота, «мозковий штурм», робота у парах, робота у групах, метод демонстрації	
	Критерії: когнітивно-рефлексивний, діяльнісно-продуктивний, ціннісно-мотиваційний	
	Рівні розвитку: високий, середній, низький	
Результат професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»: педагог з високим рівнем професійно-особистісного розвитку із вмінням побудови індивідуальної освітньої траєкторії		

Рис. 2. Модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»

опрацювання методичних розробок банку передового досвіду педагогів, що згруповані за рубриками інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка». Консультації проходять в індивідуальному порядку з метою надання методичної, дорадницької, коучингової допомоги щодо професійно-особистісного зростання у міжкурсовий період. Педагоги мають можливість самостійного аналітичного опрацювання освітніх практик у зручний час, маючи відкритий доступ до ресурсу.

Підсумковий *результативний блок* простежує ефективність і динаміку професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» за високим, середнім і низьким рівнями і поступовим наближенням до досягнення мети: педагог із високим

рівнем професійно-особистісного розвитку з умінням побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

Третій узагальнювальний етап педагогічного дослідження пов'язаний з підведенням підсумків експериментальної роботи. Відповідність виконанню сформованих завдань і досягнення мети, отримання результатів експерименту з подальшими рекомендаціями.

Для досягнення сформованих завдань і поставленої мети та перевірки дієвості розробленої моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» нами використано такі методи дослідження:

– теоретичні: дослідження педагогічно-психологічної, навчальної та науково-методичної літератури, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення;

– педагогічний експеримент: для розроблення, перевірки ефективності, дієвості використання інноваційної моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО.

Висновки з даного дослідження. Отже, у ході теоретичного обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» представлено значний вплив ресурсу та взаємодію всіх складників на розвиток педагога у БІНПО

шляхом формування індивідуальної освітньої траєкторії в системі формальної, неформальної, інформальної освіти.

Перспективним щодо результативності функціонування моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» є взаємодія та розширення вмісту цільового, змістового та результативного блоків.

Список використаних джерел

1. Закон України №2145-VIII «Про освіту» (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).
2. Концепція цифровізації Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2022-2026 роки / уклад. В. Сидоренко. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 28 с.
3. Кулішов В. С. Сучасні підходи до професійно-особистісного розвитку педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. Вип. 12. С. 263–272.
4. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти «Розвиток фахової компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти в умовах інноваційних освітніх викликів» / уклад.: В. Сидоренко, О. Юденкова, С. Шевчук. Біла Церква, 2023. 78 с.
5. Петрушак О. М. Роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти для професійно-особистісного розвитку педагога. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. (категорія «Б»). 2023. № 4 (211). С. 62–69. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/282572>. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/735848/> (дата звернення: 06.06.2024).
6. Положення про організацію освітнього процесу в умовах змішаного навчання у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти / уклад.: В. Сидоренко, В. Кулішов. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 24 с.
7. Професійний стандарт «Майстер виробничого навчання» : наказ Міністерства економіки України від 17 серпня 2021 року, № 430-21. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/346-430_majster_virobnicogo_navcanna.pdf (дата звернення: 06.06.2024).
8. Сидоренко В. В. Стратегія розвитку Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2020–2025 роки. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. 52 с.

References

1. *Zakon Ukrainy №2145-VIII "Pro osvitu" [Law of Ukraine No. 2145-VIII "On Education"]*. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
2. Sydorenko, V. (Comp.). (2022). *Kontseptsiiia tsyfrovizatsii Bilotserkivskoho instytutu nepererвної profesiinoi osvity na 2022-2026 roky [The concept of digitization of the Belotserk Institute of Continuing Professional Education for 2022-2026]*. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
3. Kulishov, V. S. (2020). Suchasni pidkhody do profesiino-osobystisnoho rozvytku pedahoha zakladu profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Modern approaches to the professional and personal development of a teacher of a professional (vocational and technical) education institution]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty [Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects]*, 12, 263-272 [in Ukrainian].
4. Sydorenko, V., Yudenkova, O., & Shevchuk, S. (Comps.). (2023). *Osvitno-profesiina prohrama pidvyshchennia kvalifikatsii maistriv vyrobnychoho navchannia zakladiv profesiinoi osvity «Rozvytok fakhovoi kompetentnosti maistriv vyrobnychoho navchannia zakladiv profesiinoi osvity v umovakh innovatsiinykh osvitnikh vyklykiv» [Educational and vocational training program for industrial training masters of vocational education institutions "Development of professional competence of industrial training masters of vocational education institutions in the conditions of innovative educational challenges"]*. Bila Tserkva [in Ukrainian].
5. Petrushak, O. M. (2023). Rol informatsiino-analitychnoho resursu «Metodychna skarbnyhka» Bilotserkivskoho instytutu nepererвної profesiinoi osvity dla profesiino-osobystisnoho rozvytku pedahoha [The role of the information and analytical resource "Methodical treasury" of the Bila Tserkva institute of continuous professional education for the professional and personal development of a teacher]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (211), 62-69. Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/282572>. <http://lib.iitta.gov.ua/735848/> [in Ukrainian].
6. Sydorenko, V., & Kulishov, V. (Comps.). (2021). *Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v umovakh zmishanoho navchannia u Bilotserkivskomu instytutu nepererвної profesiinoi osvity [Regulations on the organization of the educational process in the conditions of mixed education at the Belotserk Institute of Continuing Professional Education]*. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
7. *Profesiinyi standart «Maister vyrobnychoho navchannia» [Professional standard "Master of industrial training"]*: nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 17 serpnia 2021 roku, № 430-21. Retrieved from https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/346-430_majster_virobnicogo_navcanna.pdf [in Ukrainian].
8. Sydorenko, V. V. (2020). *Stratehiia rozvytku Bilotserkivskoho instytutu nepererвної profesiinoi osvity na 2020–2025 roky [Development strategy of the Belotserk Institute of Continuing Professional Education for 2020–2025]*. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 08.06.2024